

LBRIS

We know
books

JULES VERNE

**CINCI
SĂPTĂMÂNI
ÎN BALON**

Tehnoredactare: Stejărel Decu-Jerep

ISBN: 978-630-6500-67-3

Capitolul I

La ședința Societății regale de geografie din Londra, din piața Waterloo 3, care se ținea în ziua de 14 ianuarie 1862, era o mare afluență de auditori. Președintele Francis M... făcea onorabililor săi colegi o comunicare importantă, deseori întreruptă de aplauze.

Acest discurs, de o rară elocvență, se termină cu câteva fraze sforăitoare, pline de patriotism tumultuos:

— Anglia a pășit totdeauna în fruntea celorlalte națiuni (căci, după cum s-a putut observa, națiunile merg întotdeauna una în fruntea alteia) datorită curajoșilor ei călători și descoperirilor lor geografice. (Numeroase aprobări.) Doctorul Samuel Fergusson, unul din glorioșii ei fii, nu-și va dezminți originea. (Aplauze din toate părțile: Nu! Nu!) Această încercare, dacă izbutește (Va izbuti!), va contopi, completându-le, cunoștințele răzlețe despre cartologia¹ africană (aprobări furtunoase), iar dacă dă greș (Niciodată! Niciodată!) va rămâne cel puțin una dintre cele mai îndrăznețe încercări ale geniului omenesc! (Toți bat din picioare cu frenezie.)

— Ura! Ura! Izbucni adunarea, electrizată de aceste cuvinte emoționante.

— Ura pentru curajosul Fergusson! Strigă un ascultător mai expansiv.

În toată sala izbucniră strigăte de admirație. Numele lui Fergusson se afla pe buzele tuturor. Faptul că numele lui era rostit de atâția englezi ne îndreptățește să credem că dobândise un ciudat prestigiu.

Sala de ședințe fremăta de entuziasmul participanților. Se găseau aici mulți călători curajoși, acum obosiți și îmbătrâniți, pe care un temperament nestatornic îi dusesese cândva în cele

1. Cariologie – știință care se ocupă cu studiul hărților.

cinci părți ale lumii. Toți trecuseră din punct de vedere fizic sau moral prin mai multe sau mai puține încercări, izbutind să scape teferi din naufragii și incendii, de securile indienilor și de măciucile sălbaticilor, de stâlpul caznelor și din mâna antropofagilor polinezieni. Dar nimic nu putuse încetini bătaile inimilor lor, în timpul discursului lui sir Francis M... De când își aminteau cei prezenți, acesta fusese, fără îndoială, cel mai mare succes oratoric înregistrat la Societatea regală de geografie din Londra. Dar în Anglia entuziasmul nu se mulțumește numai cu vorbe. El bate monedă mai repede decât mașina de bătut monezi de la „The Royal Mint”.

Chiar în aceeași ședință se votă, în favoarea doctorului Fergusson, o primă de încurajare, care se ridica la suma de două mii cinci sute de lire. Suma era proporțională cu mărimea proiectului.

Unul din membrii societății îl întrebă pe președinte dacă doctorul Fergusson nu va fi prezentat oficial.

— Doctorul este la dispoziția adunării, răspunse sir Francis M...

— Să intre, strigară toți, să intre! Face să vezi cu proprii tăi ochi un om de o îndrăzneală atât de nemaipomenită!

— Poate că propunerea asta de necrezut, spuse un bătrân comodor² apoplectic, nu este decât o păcăleală.

— Și dacă în realitate doctorul Fergusson nu există? Strigă o voce răutăcioasă.

— Ar trebui inventat! Răspunse un membru mucalit al acestei serioase societăți.

— Să intre doctorul Fergusson! Spuse atunci, simplu, sir Francis M...

Și doctorul intră, întâmpinat de un tunet de aplauze, care de altfel nu-l emoționară câtuși de puțin.

Era un om cam de patruzeci de ani, de înfățișare obișnuită; temperamentul său sanguin se trăda prin culoarea aprinsă a obrazului. Avea o înfățișare rece, cu trăsăturile obrazului

2. Comodor – grad în marina Angliei și Americii, superior aceuia de căpitan.

regulate, cu un nas puternic, semănând cu linia etravei³ unei corăbii, așa cum au de obicei oamenii predestinați descoperirilor. Privirea foarte blândă, mai mult inteligentă decât îndrăzneală, dădea mult farmec fizionomiei sale; brațele-i erau lungi și păsea cu siguranța unui călător încercat.

Din toată înfățișarea lui se desprindea o gravitate liniștită, încât, privindu-l, nimeni nu l-ar fi putut bănui nici de cea mai nevinovată înșelăciune.

Ca urmare, uralele și aplauzele nu încetară decât în clipa când doctorul Fergusson ceru, printr-un gest amabil, să se facă liniște. Atunci, celebrul oaspe se îndreptă spre fotoliul ce-i era pregătit, și, în picioare, drept, cu privirea energică, ridică spre cer arătătorul mâinii drepte, rostind acest singur cuvânt:

— Excelsior!⁴

Nu! Niciodată vreo întâmpinare neașteptată a domnilor Bright și Cobden sau vreo cerere de fonduri extraordinare făcută de lordul Palmerston, pentru întărirea malurilor stâncoase ale Angliei, nu obținuse un asemenea succes. Discursul lui sir Francis M... fu cu mult depășit. Doctorul era în același timp măreț, impunător, cumpătat și stăpânit; el caracterizase situația cu un singur cuvânt: „Excelsior!”

Bătrânul comodor, câștigat cu totul de acest om ciudat, ceru publicarea integrală a discursului lui Fergusson în „The Proceedings of the Royal Geographical Society of London”⁵.

Dar cine era doctorul acesta și ce voia să întreprindă?

Tatăl său, un viteaz căpitan din marina engleză, își asocia-se fiul, încă din cea mai fragedă vârstă, pericolelor și aventurilor profesiei sale. Acest copil, demn de încredere, care părea să nu fi cunoscut vreodată frica, dovedi în curând că are un spirit vioi, o inteligență de cercetător și o înclinare remarcabilă pentru lucrări științifice. Afară de asta, mai dovedi și o pricepere neobișnuită în a scăpa din încurcătură; de mic ieșise

3. Etravă – partea dinainte a unei corăbii.

4. Excelsior – tot mai sus (în limba latină în text).

5. Buletinul Societății regale de geografie din Londra. (Nota în textul francez.)

cu fața curată din toate încercările chiar și atunci când se folosea prima oară de o furculiță, cu toate că această ispravă le izbutește, în genere, atât de rar copiilor.

Lectura cărților care povesteau călătorii îndrăznețe, întreprinzători pentru explorarea mărilor, îi înflăcăra curând imaginația.

Urmărea cu pasiune descoperirile care caracterizează prima jumătate a secolului al XIX-lea; visa gloria unor Mungo-Park, Bruce, Caillié, Levaiant și puțin, cred, chiar pe aceea a unui Selkirk sau a unai Robinson Crusoe, care nu i se părea mai prejos decât a celorlalți; Câte ore nu-și petrecuse el împreună cu Robinson Crusoe pe insula acestuia, Juan Fernandez? Adeseori împărtășea ideile celebrului marinar părăsit; câteodată, însă, îi critica planurile și proiectele; cu siguranță că el le-ar fi întocmit mai bine, sau, în orice caz, măcar tot atât de bine! Dar cu siguranță că el n-ar fi părăsit niciodată acea insulă încântătoare, unde Robinson Crusoe era fericit ca un rege fără supuși... nu, chiar dacă ar fi devenit primlord al amiralității.

Vă las să vă gândiți în ce măsură se dezvoltaseră aceste înclinațiuni în timpul tinereții sale aventuroase, petrecută în cele patru colțuri ale lumii. Tatăl său, care era un om cult, se străduia, dealtfel, să consolideze această inteligență vie prin studii serioase de hidrografie, fizică și mecanică, îmbinate cu unele cunoștințe de botanică, medicină și astronomie.

La moartea vrednicului căpitan, tânărul Samuel Fergusson, în vârstă de douăzeci și doi de ani, făcuse înconjurul lumii. Rămas singur, se înrolase în corpul inginerilor bengalezi și se distinsese prin mai multe isprăvi. Dar viața de soldat nu-i plăcuse; nu voia să comande, dar nici să se lase comandat.

Își dăduse demisia și plecase spre nordul Peninsulei indiene, pe care o străbătuse de la Calcutta la Surate, când vânând, când adunând plante. O simplă plimbare de amator.

De la Surate trecuse în Australia, unde, în 1845, luase parte la expediția căpitanului Sturt, căruia i se încredințase misiunea de a descoperi acea Mare Caspică despre care se presupunea că există în centrul Noii Olande.

Samuel Fergusson se întoarce în Anglia cam prin 1850, și, stăpânit mai mult decât oricând de demonul descoperirilor, îl însoți pe căpitanul Mac Clure, până în 1853, în expediția care ocolea continentul american, de la Strâmtoarea Behring la Capul Farewel.

În ciuda oboselilor de tot soiul și a climatului felurit, constituția lui Fergusson rezistă minunat. Reușea să se simtă bine în mijlocul celor mai mari lipsuri; era tipul călătorului perfect, al cărui stomac se strânge și se dilată după voință, ale cărui picioare se întind sau se chircesc după culcușul improvizat, care adoarme la orice oră din zi și se trezește la orice oră din noapte.

Așa că nu ne surprinde faptul de a-l regăsi pe neobositul nostru călător vizitând, între 1855 și 1857, tot vestul Tibetului, în tovărășia fraților Schlagintweit, și aducând cu el, din această explorare, ciudate observații de etnografie.

În decursul acestor călătorii, Samuel Fergusson fusese corespondentul cel mai activ și mai interesant al ziarului Daily Telegraph, ziar de un penny, al cărui tiraj urcă până la o sută patruzeci de mii de exemplare pe zi, făcând față cu greu celor câtorva milioane de cititori. De aceea, doctorul, fără să fie membru al vreunei instituții savante, nici al Societății de geografie din Londra, Paris, Berlin, Viena sau Petersburg, nici al „Traveller's Club”⁶-ului și nici măcar al lui „Royal Politechnic Institution”⁷, unde domnea atotputernic prietenul său, statisticianul Kokburn, era totuși bine cunoscut.

Ca să-i fie pe plac, acest savant îi propuse într-o zi să rezolve următoarea problemă: cunoscând numărul de mile parcurs de doctor în jurul lumii, să se spună cu câte mile era mai lung drumul străbătut de el cu capul, decât cel cu picioarele, ținând seama de diferența razelor celor două cercuri. Sau, cunoscându-se numărul de mile parcurs pe de o parte de capul, iar pe de alta de picioarele doctorului, să i se calculeze cu precizie înălțimea!

6. Traveller's Club – Clubul călătorilor.

7. Institutul Regal Politehnic.

Dar Fergusson se păstra totdeauna departe de tagma sa-
vanților, fiind dintre cei care țin la fapte, nu la vorbe; găsea că
e mai bine să-ți folosești timpul cercetând, nu discutând, des-
coperind, nu flecărind.

Se povestește că, într-o zi, un englez venise la Geneva să
viziteze lacul. Se urcase într-una din acele trăsură vechi, cu
băncile dispuse lateral, ca în omnibuze, dar, întâmplător, se
așezase cu spatele spre lac; trăsură parcursese în liniște dru-
mul ei circular, fără ca el să se fi gândit măcar o dată să-și în-
toarcă privirea. Totuși englezul nostru se înapoiase la Londra
încântat de lacul Geneva.

În schimb, doctorul Fergusson își întorsese de multe ori
capul în timpul călătoriilor sale; și-l întorsese atât de bine în-
cât văzuse multe. De altfel, asta-i era firea și avem motive te-
meinice să credem că era fatalist, bazându-se pe sine însuși și
chiar pe Providență. Se simțea mai mult împins decât atras
spre aceste călătorii și străbătuse lumea, asemenea unei loco-
motive care nu se conduce singură, ci pe care drumul o con-
duce. „Nu-mi urmez eu drumul, spunea adesea, ci drumul
mă urmărește pe mine.”

Așa că nu vom fi surprinși de sângele rece cu care primise
aplauzele Societății regale; nefiind orgolios și, cu atât mai puțin
vanitos, stătea deasupra acestor nimicuri. Propunerea pe care
o făcuse președintelui sir Francis M... i se părea foarte sim-
plă... și aproape nu luă în seamă imensul efect ce-l producea.

După ședință, doctorul fu condus la „Traveller's Club”, în
Pall Mall, unde se pregătise în onoarea lui un ospăț foarte bo-
gat. Mărimea porțiilor oferite era proporțională cu importanța
personajului, iar morunul servit cu acest prilej nu măsură nici
măcar trei șchioape mai puțin decât Samuel Fergusson însuși.

Se închinară numeroase pahare cu vinuri din Franța, în cin-
stea celebrilor călători care-și câștigaseră faima pe pământul
Africii. Se bău în sănătatea sau în amintirea lor, în ordine al-
fabetică, ceea ce e foarte englezesc; pentru Abbadie, Adams,
Adamson, Anderson, Arnaud, Baikie, Baldwin, Barth, Batouda,
Beke; Beltrame, du Berba, Bimbachi, Bolognesi, Bolwik, Bolzoni,
Bonnemain, Brisson, Browne, Bruce, Brun-Rollet, Burchell,

Burkhardt, Burton, Caillaud, Caillie, Campbell, Chapman,
Clapperton, Clot-Bey, Colomieu, Courval, Cumming, Cuny,
Debono, Decken, Denham, Desavanchers, Dickson, Diekson,
Dochard, Duchailu, Duncan, Durand, Duroul, Duveyrier,
Erhardt, d'Escayrac de Lauture, Ferret, Fresnel, Galinier,
Galton, Geoffroy, Golberry, Hahn, Halm, Harnier, Hecquart,
de Heuglin, Hornemann, Houghton, Humbert, Kaufmann,
Knoblecher, Krapf, Kummer, Lafargue, Laing, Lajaille,
Lambert, Lamiral, Lampriere, John Lander, Richard Lander,
Lefebvre, Lejean, Levailant, Livingstone, Maccarthie, Maggiar,
Maizan, Malzac, Moffat, Mollien, Monteiro, Morrison,
Mungo-Park, Neimans, Overwcy, Panel, Partarrieau, Pascal,
Pearse, Peddie, Peney, Petherick, Poncet, Prax, Raffanel,
Rath, Rebmann, Richardson, Riley, Ritchie, Rochet d'Hari-
court, Rongäwi, Roscher, Ruppel, Saugnier, Speke, Steidncr,
Thibaud, Thompson, Thornton, Toole, Tousny, Trotter, Tuckey,
Tyrwitt, Vaudey, Veyssiere, Vincent, Vinco, Vogel, Wahlberg,
Warrington, Washington, Werne, Wild... și, în sfârșit, pentru
doctorul Samuel Fergusson care, prin încercarea sa de necre-
zut, urma să contopească lucrările acestor călători și să comple-
teze seria descoperirilor despre Africa.

Capitolul II

Daily Telegraph publică a doua zi, în numărul său din 15 februarie, un articol conceput astfel: „Se va afla, în sfârșit, taina întinselor ținuturi ale Africii. Un Oedip modern ne va da cheia acestei enigme, pe care savanții a șizeci de secole n-au putut-o descifra. Altădată, căutarea izvoarelor Nilului – fontes Nili quaerere – era privită ca o încercare nesăbuită, o hime-ră, un lucru irealizabil.

Doctor Barth a ajuns până-n Sudan, pe drumul indicat de Denhain și Claperton; doctorul Livingstone și-a întins numeroasele și cutezătoarele sale cercetări de la Capul Bunei Speranțe până în bazinul Zambezi; căpitanii Burton și Speke au deschis civilizației moderne, prin descoperirea Marilor Lacuri, trei drumuri; punctul lor de întretăiere, punct la care n-a putut ajunge nici un călător, este însăși inima Africii. Spre el trebuie să tindă toate eforturile noastre.

Or, lucrările acestor îndrăzneți pionieri ai științei vor fi continuate prin cutezătoria încercare a doctorului Fergusson, ale cărui frumoase explorări au fost deseori apreciate de cititorii noștri.

Acest curajos descoperitor își propune să străbată, în balon, toată Africa, de la răsărit la apus. După cum am aflat, punctul de plecare al surprinzătoarei călătorii va fi insula, Zanzibar de pe coasta orientală. Cât despre punctul de sosire, numai Providența îl poate cunoaște.

Această explorare științifică a fost propusă, în mod oficial, ieri, la Societatea regală de geografie; s-a votat suma de două mii cinci sute de lire pentru acoperirea cheltuielilor de călătorie.

Îi vom ține pe cititorii noștri la curent cu această încercare, fără precedent în anele cercetărilor geografice.”

După cum era de așteptat, articolul făcu multă vâlvă. La început el stârni un val de neîncredere; doctorul Fergusson trecu drept una din acele ființe ce se hrănesc cu iluzii, un fel de domnul Barnum, care, după ce a lucrat în America, se pregătea să „facă” Anglia.

În numărul pe februarie al „Buletinului Societății de geografie” din Geneva apăru un răspuns glumeț, care își bătea joc în mod spiritual de Societatea regală din Londra, de „Traveller’s Club” și de morunul fenomenal.

Dar domnul Petermann, în ale sale „Mitteilungen”⁸, publica-ta la Gotha, reduse la cea mai deplină tăcere ziarul din Geneva.

Domnul Petermann îl cunoștea personal pe doctorul Fergusson și garanta pentru curajul cutezătorului său prieten.

Dealtfel, foarte curând, îndoiala nu mai fu posibilă. La Londra se făceau pregătirile de călătorie; fabricile din Lyon primiseră o importantă comandă de tafta, necesară construirii aerostatului; în sfârșit, guvernul britanic pusese la dispoziția doctorului vasul Rolute, condus de căpitanul Pennet.

În curând începură să vină de pretutindeni mii de scrisori de încurajare, se primiră felicitări. Se publicară pe larg amănuntele proiectului în „Buletinul Societății de geografie” din Paris; un articol important apăru în „Noile Anale de călătorii geografice, istorice și arheologice” ale lui M. V. A. Malte-Brun, iar o lucrare amănunțită publicată în „Zeitschrift für Allgemeine Erdkunde”⁹, de către doctorul W. Koner, demonstra în mod strălucit posibilitatea explorării, șansele ei de succes, felul obstacolelor, imensele avantaje ale călătoriei pe calea aerului. Singura rezervă pe care o făcea era asupra punctului de plecare. El propunea mai curând Masuah, mic port al Abisiniei, de unde se avântase, în 1768, James Bruce, în căutarea izvoarelor Nilului. Dealtfel, admira fără rezervă spiritul energetic al doctorului Fergusson și curajul acestui om călit, care concepuse și voia să încerce o asemenea călătorie.

„North American Review” nu vedea cu plăcere o asemenea glorie rezervată Angliei, lua în glumă propunerea doctorului

8. Mitteilungen – Comunicări.

9. Zeitschrift für Allgemeine Erdkunde – Revistă de geografie generală.

și-i sugera să se abată și prin America, din moment ce tot va fi pe drumul cel bun.

Pe scurt, fără să mai socotim ziarele din lumea întreagă, nu se găsea o singură publicație științifică, de la „Journal des Missions évangéliques” până la „Revue algérienne et coloniale”, de la „Annales de la propagation de la foi” până la „Church Missionary Intelligencer”, care să nu descrie faptul sub toate aspectele.

La Londra și în întreaga Anglie se făceau pariuri considerabile cu privire la:

1. Existența reală sau imaginară a doctorului Fergusson;
2. Seriozitatea intenției lui, în care unii credeau, în vreme ce alții socoteau că nici nu se va încerca să fie pusă în practică;
3. Posibilitățile de reușită;
4. Șansele sau neșansele doctorului Fergusson de a se întoarce.

În registrul de pariuri se înscriseră sume enorme, ca și când ar fi fost vorba de cursele de cai de la Epsom.

Așadar, încredătorii sau neîncredătorii, ignoranții sau savanții, toți aveau privirea ațintită asupra doctorului Fergusson. Într-un cuvânt, el deveni omul zilei. Dădea cu plăcere informații precise asupra expediției sale. Te puteai apropia de el cu ușurință, căci era omul cel mai simplu din lume. Mulți aventurieri îndrăzneți cerură să împartă cu el gloria și primejdiile încercării sale; dar el nu primi, fără să lămurească totuși motivul refuzului său. Numeroși inventatori de mecanisme bune pentru cârmuirea balonului veniră să-i propună sistemele lor. Doctorul însă nu voia să primească pe niciunul. Când era întrebat dacă nu cumva descoperise el însuși ceva în această privință, refuza întotdeauna să dea vreo explicație, și continua să se ocupe mai sârguincios ca oricând de pregătirile călătoriei.

Capitolul III

Doctorul Fergusson avea un prieten. Nu unul care se asemana cu el, un alter ego, căci nu poate exista prietenie între două ființe prea asemănătoare una cu alta.

Dar dacă aveau calități, aptitudini, temperamente deosebite, Dick Kennedy și Samuel Fergusson aveau în schimb aceleași sentimente unul pentru altul, ceea ce nu-i stingherea deloc – ba dimpotrivă! Dick Kennedy era un scoțian în toată puterea cuvântului: deschis hotărât și încăpățânat. Locuia în orașul Leith, aproape de Edinburgh o adevărată periferie a „Bătrânei afumate”¹⁰. Se ocupa uneori și cu pescuitul, dar pretutindeni și întotdeauna rămânea un vânător pasionat, ceea ce nu era deloc surprinzător la un fiu al Caledoniei, care colindase munții din Highlands. Avea faima unui minunat țințaș cu carabina; despica gloanțele, ochind tăișul unui cuțit înfipt în țintă în două jumătăți atât de egale, încât, cântărindu-le apoi, nu putea găsi o diferență prea mare între ele.

Fizionomia lui Kennedy o reamintea pe aceea a lui Halbert Glendinning, așa cum o zugrăvește Walter Scott în „Mănăstirea”, înălțimea sa depășea șase picioare engleze¹¹. Plin de grație și ușurință în mișcări, părea totuși înzestrat cu o putere de uriaș. Avea un obraz ars de soare, ochii vii și negri, o îndrăzneală firească și era foarte hotărât. În sfârșit, în toată ființa sa era ceva bun și zdravăn, care-i dădea acel vinonco, specific scoțianului.

Cei doi prieteni se cunoscuseră în India, pe vremea când aparținuseră amândoi aceluiași regiment. În timp ce Dick

10. Bătrâna afumată – poreclă dată orașului Edinburgh (Nota în textul francez.)

11. Aproximativ 1,83 m. Un picior – măsură egală cu aproximativ 0,33 m.